

13. A brit Munkáspárt elemzése az afrikai imperialista tevékenységről (1926)

A huszas években világszerte élesebbé vált az antiimperialista és antikolonialista politikai harc. A brit Labour Párt Kutató Csoportja is foglalkozott ekkor a brit imperializmus afrikai tevékenységével és egy-egy elemzést készített a Kelet- és a Nyugat-Afrika-i brit tevékenységről. Az alábbiakban közöljük a kelet-afrikai imperializmussal foglalkozó tanulmány egy részletét.

Kelet-Afrikában a kapitalista termelési rendszer nagyon is új és teljesen idegen eredetű fejlődési folyamat. Semmiképpen sem tekinthető az országban megváltozott gazdasági körülményekből eredő spontán fejlődésnek.

A kapitalizmust egyetlen emberöltő alatt erőszakolták rá Kelet-Afrikára. 35 évvel ezelőtt itt nem voltak vasutak, bányák, gyárak és valójában bérmunkások sem.

Az a tény, hogy ezt a rendszert hirtelen kívülről hozták be, azzal járt, hogy hatása sokkal világosabban látható, mint olyan országokban, ahol a kapitalizmus lassan, fokozatosan alakult ki. Talán nincs is a világon olyan ország, ahol a kapitalizmus gépezetének működése leplezetlenebbül tárulna fel, mint Kelet-Afrikában.

Ezek az országok, amelyeknek területe egymillió négyzetmérföld, minden olyan feltétellel rendelkeznek, ami a kapitalizmus expanziójához szükséges; hatalmas területekkel, amelyeken vasútvonalakat, kikötőket, hidakat és épületeket létesíthetnek; nyersanyagokkal, beleértve a rezet és a szenet is; „a legcsodálatosabb hatalmas földterület, megfelelő vízellátással, amely szinte valamennyi trópusi, szubtrópusi és mérsékelt égövi gazdasági növény termesztésére alkalmas”; s olyan bennszülött lakossága van, amelyet a világ a legengedelmesebbek tartanak.

A kormányzat egész szervezete és ügyintézése a bennszülött lakosság teljes mértékű leigázásán alapszik és azt a célt szolgálja, hogy ...arra kényszerítse az afrikai lakosságot, hogy európai gazdáknak dolgozzon. A munkaerőt a kormány toborozza és ellenőrzi, és minden lehetséges eszközt, beleértve a katonai szolgálatra való behívást is, felhasználnak a bennszülötteknek a munkaerő-piacra való kényszerítésére. Minden terület, kivéve azokat, amelyeket már eladtak az európaiaknak, a Korona tulajdona, és egyetlen ugandai körzet kivételével az afrikaiaknak csak bizonyos korlátozott területű földbirtokok nagyonis bizonytalan feltételű igénybevételét engedték meg.

A vasutak, kikötők, bányák és gyárak vagy a kormány vagy az európaiak tulajdonában vannak.

A termelőeszközök és a munkaerő ilyen teljes mértékű kézbe tartása miatt úgy tűnhetne, hogy ha a kapitalista rendszer valahol, akkor éppen Kelet-Afrikában sikerrel tudja véghezvinni a termelési tevékenységet. Imperialista úttörők, mint pl. Sir Frederick Lugard, (1) Kelet-Afrikát a brit behurcolók mérhetetlen jóléte ígéréteinek és a brit gyáripárosok nagy, új piacának tekintették.

Mi lett az eredménye az egy emberöltőn át tartó brit fennhatóságnak?

Kelet-Afrika egyes részei, mielőtt az európaiak birtokukba vették, gabonát exportáltak. Most a kormány importálni kénytelen az élelmiszert olyan országokba, amelyek igen alkalmasak bármilyen növény megtermesztésére. Olyan időszakok is voltak, amikor éhínség pusztított.

Betegségek – a bennszülöttek által már ismertek és az európaiak által behurcoltak – félelmetes gyorsasággal terjedtek és a lakosság száma csaknem valamennyi kelet-afrikai országban csökken.

Mindaddig ezek a kapitalista kizsákmányolás tényleges eredményei... De van Kelet-Afrika kizsákmányolásának még egy szempontja, amelyet, végülis figyelembe kell venni. Azt tudniillik, hogy bármekkora nyereséghez jutnának is, vagy bármekkora számítanak is a társaságok és a magántulajdonosok az afrikai bennszülöttek munkája révén, az ország fontos még a kapitalizmus számára, töleg mint a hiteluzsorások tevékenységi terepe és mint a brit nehézipar termékeinek piaca.

Azt a 10 millió angol font kölcsönt Kelet-Afrika szállítmányozásának fejlesztéséhez, amelyet a Parlament 1926. februári ülésének megnyitása után jelentettek be, az elkövetkező tíz év során majd a brit munkások fizetik meg adó formájában, – viszont az acél- és gépipari termékekből történt nagy megrendelések teljesítésének hasznát, amelyre e kölcsön megadása következményeként számítanak, a brit munkáltatók fogják zsebre venni.

Ezért éppen maga a kapitalizmus készletre egyesülésre országunk munkásait és Kelet-Afrika bennszülöttjeit közös harcban egy olyan rendszer ellen, amely utolsó szakaszában számunkra állandó életszínvonal-süllyedést, az ő számukra pedig olyan életkörülményeket jelentenek, amelyek alig jobbak a rabszolgaságnál.

(1) Sir F. Lugard, brit gyarmatosító. Lásd könyvünkben a „Négy levél Kelet-Afrika gyarmatosításának éveiből” bevezető jegyzetét.

British Imperialism in East Africa, Labour Research Department, London, 1926, pp. 1–5.

közli: W. Wallbank: Dokuments on Modern Africa, Nostrand Co. Princeton, 1964. pp. 35–37.